

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Mustosmäki, Armi; Sihto, Tiina

Title: Äitiyden katuminen intensiivisen äitiyden kulttuurissa

Year: 2019

Version: Accepted version (Final draft)

Copyright: © Kirjoittaja & The Westermarck Society, 2019.

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Mustosmäki, A., & Sihto, T. (2019). Äitiyden katuminen intensiivisen äitiyden kulttuurissa. *Sociologia*, 56(2), 157-173. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-016759005>

Äitiyden katuminen intensiivisen äitiyden kulttuurissa

Abstrakti: Äitiyttä koskevien puhetapojen on arvioitu monipuolistuneen ja kulttuurisen tilan avautuneen myös äitiyttä koskevien kielteisten tunteiden ilmaisuille. Tästä huolimatta äitiyden ideaaleista irtautumista näkyy julkisessa keskustelussa yhä vain vähän. Tässä artikkelissa tarkastelemme tunnustuksia äitiyden katumisesta internetin anonyymilla keskustelupalstalla. Olemme kiinnostuneita siitä, miten katumusta ilmaisevat äidit neuvottelevat suhdettaan intensiivisen äitiyden ideaaleihin sekä äitiyden tunnesäntöihin. Aineistomme koostuu vuonna 2017 vauva.fi-keskustelupalstalta kerätystä aineistosta. Erottelimme aineistosta jäsenkategoria-analyysia käyttäen äitiyttä katuvien naisten selontekoja äitiydestä suhteessa identiteettiin, toimintaan ja tunteisiin. Keskustelussa katumus nousee äitiyteen ja lapsiperhe-elämään liitettyjen odotusten ja todellisuuden välisestä ristiriidasta: äitiys on uuvuttavaa eikä teekään onnelliseksi tai tunnu palkitsevalta tai emotionaalisesti tyydyttävältä. Keskusteluun osallistuvat kieltävät äitiyden terapeuttisen ymmärryksen, jonka kehyksessä äitiys rakentuu lopulta väliaikaisten vaikeuksien jälkeen aina sisällöllisesti tyydyttäväksi. Keskustelijoille äitiyden katumus ei ole vain väliaikaista väsymystä, vaan pysyvä identiteetti ja itselle sopimaton rooli. Intensiivisen äitiyden ihanteita ei keskustelussa kuitenkaan haasteta. Keskustelijat ovat sitoutuneita intensiivisen äitiyden ideaaleihin sekä tekevät aktiivista tunnetyötä katumuksen peittämiseksi.

Avainsanat: jäsenkategoria-analyysi, katumus, keskustelupalstat, tunteet, äitiys

Regretting motherhood in culture of intensive mothering

This article focuses on emotions and experiences of regretting motherhood. The data was collected from a popular Finnish anonymous online discussion board vauva.fi and analysed with tools provided by membership categorization analysis. Women describe their emotions and actions in relation to ideals of a “good mother” and discrepancies between their expectations and reality. Motherhood did not bring them happiness or emotional satisfaction. Instead, it was tiring and filled with guilt and anxiety about the future of their children. Women also engaged in emotion work to protect their children from their exhaustion and regret. We conclude that expressing regret is in conflict with current therapeutic ethos, which promises that even though motherhood is complex

and sometimes difficult, one can overcome these problems by talking about them and by (professional) help. However, women neglect the therapeutic promise of overcoming negative feelings by stating regret as permanent state of mind –even an identity.

Key words: membership categorization analysis, regret, discussion boards, emotions, motherhood

Johdanto

Hyvään äitiyteen liittyvien ihanteiden kyseenalaistaminen ja purkaminen on ollut lähivuosina näkyvästi esillä julkisessa keskustelussa sekä esimerkiksi äitiyttä käsittelevissä blogeissa ja tv-ohjelmissa. On yhä hyväksytympää puhua lapsiperhearjen kuluttavuudesta sekä äitiyteen liittyvistä negatiivisista tunteista, kuten siitä, että äitiys ei ole aina ihanaa tai palkitsevaa: uhmaikäiset lapset kiukuttelevat, perheen arjen sujuvuuteen liittyvä metatyö (Walzer 1998) uuvuttaa eikä itselle tai parisuhteelle löydy aikaa lapsiperhearjesta. Äitiyttä koskevat puhettavat ovat monipuolistuneet, ja normatiivista hyvän äitiyden kuvaa on hyväksyttävää ironisoida esimerkiksi tunnustautumalla “huonoksi äidiksi” (Jensen 2013). Puhetapojen monipuolistumisesta huolimatta äitiyden avointa kieltämistä, sen ideaaleista irtautumista sekä kiellettyjen tunteiden ilmaisua näkyy kuitenkin julkisessa keskustelussa yhä vain vähän. Äitiyteen liitetään yhä tiukkoja ihanteita ja arvoja, joita tavoitellessaan äitien mahdollisuudet neuvotella näistä ihanteista ja toteuttaa omanlaistaan äitiyttä vähenevät (ks. myös Budds ym. 2017; Sevón 2009).

Äitiyden ihanteiden ja elettyjen kokemusten välistä ristiriitaa sekä äitiyden ambivalentteja tunteita on tutkittu sosiaalitieteissä jo jonkin verran (esim. Walzer 1998; Sevón 2009; Shelton & Johnson 2006; Donath 2015a; 2015b). Aiemmissä tutkimuksissa on käsitelty myös äitiyden kiellettyjä tunteita, kuten vaiettua aborttihalua (Keski-Petäjä 2015) ja epä-äidilliseksi miellettyjä tunteita, kuten aggressiivisuutta (Berg 2008; Shelton & Johnson 2006). Äitiyden kielletyin tunne, katumus, on kuitenkin harvoin käsitelty aihe, joka on vasta hiljattain saanut tilaa äitiyden tutkimuksessa. Äitiyden katumusta Israelissa tutkineen Orna Donathin (2015a, 2015b, 2017) mukaan kulttuuriset tunnesäännöt eivät salli äitiyden emotionaalisen tyydyttävyyden kyseenalaistamista. Vallitseva kulttuurinen normi on yhä se, että lapsien hankkimatta jättämistä saattaa katua, mutta ei sitä, että lapsia on hankkinut (Donath 2017).

Tässä artikkelissa tarkastelemme äitien tunnustuksia äitiyden katumisesta internetin anonyymilla keskustelupalstalla. Kiinnostuksemme anonyymilta keskustelupalstalta kerättyyn

aineistoon nousi siitä, miten nämä keskustelupalstat muodostavat tilan, jossa erilaisia äitiyteen liittyviä mielipiteitä ja kiellettyjä tunteita tunnustetaan. Aiemmissä tutkimuksissa (Jensen 2013; Pedersen & Lupton 2018; Pedersen 2016) on tunnistettu anonyymien keskustelupalstojen potentiaali äitiyteen liittyvien kiellettyjen tunteiden tutkimisessa. Äitiyttä koskevilla keskustelupalstoilla negatiivisiksi miellettyjen tunteiden, kuten ahdistuksen ja kiukun, ilmaiseminen on hyväksyttyä, mutta vain tiettyyn rajaan saakka. Tämän rajan ylittäneet keskustelijat nähdään ammattiapua tarvitsevina. Aiemmat tutkimukset eivät kuitenkaan analysoi sitä, mikä tuo hyväksyttävien ja kiellettyjen tunteiden raja on ja miksi äitiyden negatiivisista tunteista keskustellaan yhä enemmän juuri nyt. Näissä anonyymeja keskustelupalstoja koskevissa tutkimuksissa myös äitiyden kielletyin tunne, katumus, on jäänyt näkymättömäksi.

Olemme kiinnostuneita erityisesti siitä, miksi aineiston keskustelijat katuvat äitiyttä, miten äidit katumustaan kuvailevat sekä miten katumusta ilmaisevat äidit neuvottelevat suhdettaan intensiivisen äitiyden ideaaleihin ja äitiyden tunnesääntöihin. Analyysissa tarkastelemme äitiyttä katuvien naisten suhdetta näihin ideaaleihin erityisesti identiteetin, toiminnan ja tunteiden tasolla. Esitämme, että terapeutin diskurssi säätelee äitiyden tunteiden ilmaisua ja ymmärrystä. Terapeuttisella ymmärryksellä viittaamme ajatukseen siitä, että myös kielteiseksi mielletyt tunteet, kuten väsymys, ovat hyväksyty osaksi äitiyttä. Nämä kielteiset tunteet kuitenkin rakentuvat vain väliaikaisiksi, tuella, levolla ja (ammatti)avulla parannettaviksi. Terapeuttisen ymmärryksen kehyksessä voimme paremmin ymmärtää äitiyden kiellettyjen tunteiden ilmaisun vaikeutta, rajoja sekä sitä, miten äitiyden katumus asettuu hyväksytyjen, negatiivisten tunteiden rajojen ulkopuolelle kielletyksi tunteeksi.

Intensiivisen äitiyden ihanteet

Intensiivisestä äitiydestä on tullut erityisesti 2010-luvulla voimakas ja näkyvä kulttuurinen ihanne. Intensiivisellä äitiydellä tarkoitamme kulttuurisesti vallitsevaa ajattelutapaa äidin ensisijaisuudesta lapsen kasvattajana ja hoivaajana, sekä ajatusta äidin tekemien valintojen keskeisyydestä lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin määrittäjänä (kts. esim. Wall 2010). Erityisesti äitiyttä koskevan ammatillisen puheen keskiössä ovat äidin vuorovaikutussuhteet sekä äidin tunteet, käyttäytyminen ja asenteet. Riittävää äitiyttä konstruoi kodin luominen, kiintymyssuhteen rakentaminen ja lapsen ensisijaiseksi asettaminen. (Berg 2008.) Äitiyden kulttuurisia ristiriitoja tutkineen Sharon Haysin

(1996) mukaan intensiiviselle äitiydelle tunnusomaista on se, että se on asiantuntijavetoista, lapsikeskeistä, emotionaalisesti vaativaa, työlästä sekä taloudellisesti kallista. Intensiivisen äitiyden ihanne muodostaa standardin, jota vasten erityisesti tuoreet vanhemmat muodostavat käsityksensä siitä, mitä tarkoittaa olla “hyvä äiti” (Walzer 1998).

Sosiaalisesta, taloudellisesta ja emotionaalisesta vaativuudestaan huolimatta intensiivisen äitiyden ideaalien avointa kritisointia tai niistä etäännyttä tapahtuu harvoin. Myös Hays (1996) piti intensiivisen äitiyden ihanteita pakottavina. Naisilla ei ole juuri valinnanvaraa suhteessa näihin ihanteisiin, vaan ollakseen hyvä äiti niitä täytyy noudattaa. Tutkimuksessaan Hays (emt.) paikansi intensiivisen äitiyden ideaalin sitovan erityisesti keskiluokkaisia äitejä (Suomessa ks. Kelhä 2008). Intensiivinen äitiys muodostaa vahvan ihanteen siitäkin huolimatta, että sillä on nähty olevan negatiivisia vaikutuksia äitien itsensä hyvinvointiin (esim. Wall 2010; Rizzo ym. 2013). Vaikka intensiivisen äitiyden toimintatavat herättävät toisinaan myös epäilyä ja kritiikkiä, riski normien rikkomisen seuraamuksista, esimerkiksi pelko huonoksi äidiksi leimaantumisesta tai siitä, ettei anna lapselle “parasta mahdollista lapsuutta”, saa naiset toteuttamaan intensiivistä äitiyttä (Smyth & Craig 2017).

Nykyisessä intensiivisen vanhemmuuden kulttuurissa vanhemmille, erityisesti äideille, lankeaa yhä enemmän vastuuta lapsen tulevaisuuteen liittyvien riskien hallinnasta. Puutteet vanhemmuudessa yhdistetään ongelmiin lapsen (kognitiivisessa) kehityksessä, koulumenestyksessä, mielenterveydessä ja tulevissa ihmissuhteissa. Voimakkaimmillaan puutteet vanhemmuudessa yhdistetään rikollisuuteen ja muihin yhteiskunnallisiin ongelmiin. (esim. Shirani ym. 2012; Wall 2010.) Näiden yksilöllistyneiden riskien minimoimiseksi nojaututaan erityisesti asiantuntijatietoon. Kun hyvän äitiyden nähdään nojautuvan asiantuntijatietoon ja deterministisesti vaikuttavan lapsen tulevaisuuteen (mm. Macvarish ym. 2014, “scientism”), vanhemmuuden arkipäiväisistäkin valinnoista tulee moraalisesti latautuneita. Äidit monitoroivat vanhemmuuttaan pyrkien toimimaan moraalisesti oikein (Sevón 2009). Kuitenkin näkemys vanhemmuudesta riskien hallintana ja jokaisen valinnan suorasta vaikutuksesta lapsen tulevaisuudelle tekee vanhemmuuden sietämättömän raskaaksi (esim. Furedi 2001).

Intensiivinen, asiantuntijatietoon nojaava hyvä äitiys on usein äideille saavuttamaton ideaali (esim. Lehto & Kaarakainen 2016), joka aiheuttaa riittämättömyyden tunteita ja syyllisyyttä (mm. Rizzo ym. 2013; Wall 2010). Hyvän äitiyden kulttuurinen narratiivi on niin vahva, että äitien on vaikea puhua vaikeuksistaan, väsymyksestä ja negatiivisista tunteista sekä elää hyvän äitiyden

ihanteiden mukaisesti. Lisäksi lapsen ensisijaiseksi asettaminen on niin vahva moraalinen pakko, että äitien on vaikea tunnustaa ja neuvotella itsenäisyyden, oman tilan ja äitiydestä erillisen identiteetin tarvetta. Äidit kamppailevatkin yrittäessään sisällyttää ambivalentit tunteet osaksi äitiyden kokemusta ja hyvän äidin identiteettiä. (Sevón 2009; Miller 2005.) Voidaankin kysyä, millaisen tilan nykyinen intensiivisen äitiyden kulttuuri jättää näiden ambivalenttien tunteiden kokemiselle ja käsittelylle sekä niiden julki tuomiselle.

Äitiyden kielletyt tunteet ja terapeutin käänne

Sosiaaliin tilanteisiin ja sosiaaliin suhteisiin kytkeytyy tarkkoja sääntöjä, jotka määrittelevät sen, millaisia tunteita tietyissä tilanteissa kuuluisi tuntea, tai millaiset tunteet ja tunneilmaisut ovat milloinkin sosiaalisesti suotavia tai sallittuja. Sosiaalisista tilanteista esimerkiksi häpäpäivä ja hautajaiset sisältävät omat, erilaiset tunnesääntönsä (*“feeling rules”*, Hochschild 1979). Tunnesäännöt pätevät myös äitiyteen sekä äiti-lapsi-suhteeseen. Näitä sääteleviä tunnesääntöjä voi etsiä intensiivisen äitiyden ihanteiden kautta. Äitiyden tunnesääntöinä voidaan nähdä esimerkiksi käsitykset äidin ehdottomasta rakkaudesta ja huolenpidosta. Äiti ei hylkää ja kestää mitä vaan, ja ajoittaisista ristiriidoista huolimatta äitiys on aina lopulta emotionaalisesti palkitsevaa (kts. Donath 2015a; 2015b). Keskeisiä ovat myös äitiyden merkitsevät hetket, kuten lapsen syntymä, juhlapäivät ja esimerkiksi päivähoiton tai koulun ensimmäinen päivä, ja niihin liittyvät, oikeanlaisina pidetyt tunteet äitiyden narratiivissa. Ensimmäistä kertaa äidiksi tulleiden naisten kokemuksia tutkineen Tina Millerin (2005) mukaan naiset pyrkivät vaikeuksista kertoessaan painottamaan vallitsevia normatiivisia hyvän äitiyden diskursseja. Jos vaikeita kokemuksia pidetään luonnottomina, niitä päädytään vähättelemään tai niistä ei kerrota laisinkaan. Vähättely ja salailu puolestaan vahvistavat äitiyteen liitettyjä normatiivisia odotuksia. (Miller 2005, 26, 99, 110–111, 147.)

Äitiyden tunnesääntöjen tunnistettavuudesta huolimatta ei voi väittää, etteikö äiti voisi ilmaista myös kielteisiä tunteita. Niinsanotun terapeutin käänteen myötä myös kielteiset tunteet ovat rakentuneet hyväksyttäväksi osaksi äitiyttä. Terapeutin diskurssiin kuuluu keskeisesti tunteiden käsittely ja ilmaisu. Diskurssin mukaisesti tunteita pyritään ennemminkin selvittämään ja näyttämään kuin tukahduttamaan ja kontrolloimaan. (Maksimainen 2010.)

Seuratessaan äitien väsymyškertomuksia Eeva Jokinen (1996) paikantaa keskustelutapojen muutoksen kohti väsymyksen osana äitiyttä hyväksyvää terapeutista käännettä noin 1980-luvun puoliväliin. Tällöin nousi ajatus siitä, että äidillä on oikeus kaikenlaisiin tunteisiin, myös väsymykseen, ilman että se olisi huonon äidin merkki. Väsymystä ja jopa masennusta tunnustaviin Kaksplus-lehden lukijakirjeisiin asiantuntijat sekä muut lukijat vastasivat Jokisen aineistossa myötätuntoisesti, neuvovasti tai moralisoivasti. Olennaista väsyneiden äitien tunnustuksien kehystämässä oli se, että äiti saa olla väsynyt, ...*“mutta ei saa luovuttaa, on opeteltava ajattelemaan toisin”*. Toisin sanoen vaikeat, kielteiset tunteet kehystetään väliaikaisiksi ja terapialla, tuella ja levolla parannettaviksi. Äidin ja lapsen harmonista suhdetta rikkovat elementit on totuttu näkemään tilapäisinä ja ohimenevinä, ammatillisen avun myötä taltutettavina (Berg 2008). Maksimaisen (2010) mukaan terapeutin eetoksen suurin lupaus piilee ajatuksessa siitä, että ihmisten väliset sidokset, kuten äiti-lapsi-suhde, voidaan käsitellä ja neuvotella toimiviksi. Äärimmäisessä muodossaan terapeutin ymmärrys kieltää tragedian mahdollisuuden eikä jätä tilaa tunteiden ”pimeälle puolelle”. (Illouz 2008.)

Terapeutin käänteeseen mukana väsymyksestä, jopa masennuksesta on siis tullut normaalia ja sallittua, mutta myös hallittua ja hallittavaa. Käänteeseen on merkinnyt myös äitien vaikeiden tunteiden patologisointia. Esimerkiksi synnytyksen jälkeisen masennuksen tunnistaminen ja legitimointi mielenterveyden epätasapainotilaksi on avannut keskustelua ja kulttuurista tilaa ”epä-äidillisten” tunteiden esiintuomiselle. Näin naisten on mahdollista toivoa ”parempaa huomista” ja rakentaa narratiivisia äitiyden väliaikaisista ja siten voitettavissa olevista vaikeuksista. (esim. Shelton & Johnson 2006.) Äitiyden vaikeuksien ilmaiseminen ja erityisesti syyllisyys voidaan myös ymmärtää merkkeinä hyvän äitiyden normien tiedostamisesta (Elvin-Nowak 1999; Lupton 2011). Siten syyllisyyden ajatellaan ohjaavan naisia kohti oikeita tapoja olla äiti. Syyllisyydestä on tullut jo niin keskeinen ja ”luonnollinen” osa äitiyteen liitettyä tunnemaailmaa, että sitä pidetään hyvän äitiyden osoituksena, jopa siinä määrin, että *“mitä enemmän syyllisyyden tunteita, sitä parempi äiti”* (Donath 2015a).

Terapeutin diskurssi asettaa kuitenkin myös omat rajansa kielteisten tunteiden ilmaisulle. Äitiyden katumusta tutkineen Orna Donathin (2015a; 2015b; 2017) tutkimuksessa haastateltavat korostavat terapeutin diskurssin vastaisesti katumuksen tunteen pysyvyyttä, ja tekevät näin eroa esimerkiksi väsymykseen tai ”baby bluesiin”. Katumuksen tunteen pysyvyyttä korostamalla haastateltavat kieltäytyvät sellaisesta äitiyden narratiivista, jossa edetään vaikeuksien

kautta voittoon ja kohti äitiyden hyväksyntää osana omaa identiteettiä. Donathin (emt.) tutkimuksessa haastateltavat tekivät eron objektin (lapsi) ja kokemuksen (äitiys) välille. Suurin osa haastatelluista korostikin rakkautta lapsiaan kohtaan samalla kun he kuvasivat, etteivät pitäneet äidin roolista, tai tunteneet sitä omakseen. Näin äitiyden katumuksen julkinen ilmaisu haastaakin sekä äitiyden tunnesäännöt että terapeutin diskurssin.

Äitiyden katumusta käsittelevä keskustelupalsta-aineisto

Tämän artikkelin aineisto muodostuu internetsivusto vauva.fi:n keskustelupalsta-aineistosta. Sivuston viikkotavoittavuusluku on noin 500 000, ja tätä kirjoittaessa vauva.fi on kävijämäärällä mitattuna Suomen seitsemänneksi suosituin internet-sivu. Nimensä mukaisesti sivusto keskittyy aiheisiin, jotka koskettavat ennen kaikkea lapsen syntymää, perhe-elämää ja äitiyttä. Tässä artikkelissa analysoimme yksittäistä keskustelua, jossa on yhteensä 754 viestiä. Keskustelun otsikko on *“Sinä, joka olet katunut lasten saamista: helpotti tunne lasten kasvaessa?”*. Keskustelu on aloitettu 18.2.2017 ja viimeinen keskusteluun kirjoitettu viesti on päivätty 1.3.2017. Tässä artikkelissa analysoimme erityisesti niitä kommentteja, joissa kirjoittaja ilmaisee katuvansa äitiyttä. Mielenkiintoista onkin, että näitä katumusta tunnustavia kommentteja on laajassa aineistossa yhteensä vain 61. Suurin osa keskustelun kommentteista oli siis sisällöllisesti jotain täysin muuta, esimerkiksi neuvoja katumusta ilmaiseksi keskustelijoille, tai yleistä pohdintaa äitiyden katumukseen luonteesta ja oikeutuksesta.

61 kommentin aineisto on pituudeltaan 36 sivua (noin 11 000 sanaa). Kommenttien pituudet vaihtelevat muutamasta sanasta noin 400 sanan mittaisiin viesteihin. Suurin osa viesteistä oli muutaman kappaleen mittaisia. Sisällöllisesti tekstit hyvin vaihtelivat lyhyistä tunnustuksista (K9: *“Helposti. Rakastan, mutta kadun silti.”*) pidempiin ja yksityiskohtaisempiin kuvauksiin äitiyden katumuksesta. Vaikka kommentointi tapahtui anonymisti, kommenttiketjusta löytyi myös useampia viestejä, joiden voidaan olettaa olevan samojen henkilöiden kirjoittamia. Tällöin anonyymeissa kommentteissa on viittaus saman henkilön aiemmin kirjoittamiin viesteihin (esim. K243: *“Olen se ketjuun kirjoittanut aikuisen lapsen äiti”*).

Vauva.fi:n Aihe vapaa on anonyymi keskustelufoorumi, jonka keskusteluihin voi kommentoida vierailijana ilman rekisteröitymistä. Palstalla käydyn keskustelun logiikka poikkeaa rekisteröitymistä vaativista keskustelupalstoista. Anonyymilla keskustelupalstalla ei yleensä

synny samankaltaista yhteisöllisyyttä ja vertaistukea kuin rekisteröitymistä vaativilla palstoilla, vaan keskustelun logiikan voi nähdä osin seuraavan netin tunnustuspalstojen toimintakulttuuria, joissa kommentin kirjoittaja anonyymiuden suojin on samanaikaisesti läsnä ja poissaoleva, henkilökohtainen ja etäännytetty. Näin keskustelun kommentit muuttuvat kollektiivisiksi, eikenenkään henkilökohtaiseksi ominaisuudeksi tai omaisuudeksi. (Paasonen 2007.) Koska valtaosa kommentteista on anonyymien vierailijoiden kirjoittamia, aineiston analyysissä viittaamme kommentteihin lyhenteellä K, jonka jälkeen on kommentin numero (esim. K42).

Äitiyden katumuksen tulkinta jäsenkategoria-analyysin kautta

Sovellamme aineiston analysointiin jäsenkategoria-analyysia (*Membership Categorization Analysis, MCA*), sillä se tarjoaa mahdollisuuksia eritellä miten “puhujat”, eli tässä tapauksessa anonyymille keskustelupalstalle kirjoittavat henkilöt, järjestävät ja jäsentävät kulttuurista todellisuuttaan. Jäsenkategoria-analyysin avulla on mahdollista tarkastella, miten he sijoittavat itsensä tai muut osaksi sosiaalista maailmaa sekä tekevät hienovaraisia erotteluja ja jaotteluja. Keskiössä ovat myös ne erilaiset tavat, joilla puhujat moraalisesti arvottavat eri kategorioihin kuulumista ja identiteettejä sekä niihin liittyviä kulttuurisia normeja ja merkityksiä. Jäsenkategoria on luokittelun väline, josta esimerkkinä vaikkapa nainen, äiti, tai lapsi. Jäsenkategoriat jäsentyvät edelleen *kategoriapareiksi*, joiden oletamme kulttuurisesti kuuluvan yhteen, kuten nainen-mies tai äiti-isä. Vakioparin toisen osapuolen mainitseminen tekee myös toisen diskursiivisesti läsnäolevaksi. (Järviluoma & Roivainen 1997; Nikander 2010.)

Yksittäisen kategorian kuullessamme liitämme siihen kulttuurisesti tyypillisiä *toimintoja*: opettaja opettaa, lapsi leikkii, hyvä äiti huolehtii. Jäsenkategoria-analyysin avulla huomiota voidaan kiinnittää kategorisointiin moraaliskulttuurisena toimintana: sijoittaessamme itsemme tai toiset tiettyihin kategorioihin ja valitessamme kuvaustapoja, rakennamme samalla moraalisia jäsenyyksiä vastuista ja velvollisuuksista sekä arvostettavasta ja tuomittavasta käytöksestä. (Järviluoma & Roivainen 1997; Nikander 2010.) Valittu menetelmä soveltuu erityisen hyvin äitiyden katumuksen tarkasteluun, sillä jäsenkategoria-analyysin keinoin voidaan myös tarkastella moraalisen järjestyksen murtumista ja siihen liittyvää selontekovelvollisuutta. Tällöin selontekovelvollisuus antaa vihjeen toiminnan ja odotusten vastaamattomuudesta (Juhila 2012,

131-141). Näin ollen kategorioiden tutkiminen voi kytkeytyä moraaliseen järjestyksestä irtautuvien tunteiden ja käyttäytymisen analysointiin.

Aineiston analyysia aloittaessamme etsimme aluksi melko laveasti äitiyttä katuvien naisten yhteisesti jakamia kokemuksia ja aineistossa toistuvia teemoja. Teimme tätä etsintää toisaalta aiemman tutkimuksen ja teorian ohjaamana, mutta toisaalta herkkänä myös aineiston äänelle. Lukiemme aineistoa läpi kiinnitimme huomiota naisten kuvauksissa erityisesti äitiyden kokonaisvaltaisuuteen. Vaikka lähdimme lukemaan aineistoa tunteiden näkökulmasta, hyvä äitiys ja äitiyteen liittyvä tekeminen nousivat kuvauksissa keskeiseen osaan. Täten päädyimme jaotteluun, jossa etsimme ja analysoimme erikseen identiteettiin, toimintaan ja tunteisiin liittyviä selontekoja. Aineiston analyysin aikana toimintojen murtumia tai ongelmia kuvaavia selontekoja luokiteltiin intensiivisen äitiyden tunnustettujen normien sekä äitiyden tunnesääntöjen mukaisesti. Tämän luokittelun tavoitteena oli hahmottaa hyvään äitiyteen liittyviä piirteitä teoriaohjautuvasti sekä nostaa esiin aineistosta nouseva äitiyteen liittyvien korkeiden odotusten merkitys katumuksen tunteiden nousemiselle. Analyysissa myös kiinnitettiin huomio selontekojen kielellisiin keinoihin, kuten esimerkiksi sanavalintoihin (esim. *hiekkalaatikkoäiti*, *älläpussausäiti*), ääri-ilmaisuihin (esim. *normaalia enemmän*, *jatkuvasti*, *kaikki*, *koskaan*, *edes*, *oikeasti*) ja vastakkainasettelua kuvaaviin ilmaisuihin (esim. *hyvä-huono*, *minä-muut*) (ks. Nikander 2010).

Hyvät äidit, riittävän hyvät äidit, huonot äidit ja ei-äidit

Aineistomme keskustelussa sekä yksittäisten kirjoittajien kommenteissa ilmenee runsaasti erilaista äitiyteen liittyvää määrittelyä ja äitiyteen liitettyä kategoriasidonnaisen toiminnan erittelyä. Kuten Nikander analysoidessaan haastateltavien eri ikäkategorioihin kuulumista, kiinnitämme huomiota siihen, miten äitiyttä katuvat neuvottelevat omaa sijoittumistaan suhteessa hyvän äidin kategoriaan. Siten he tekevät identiteettityötä mobilisoiden erilaisia kategorioihin kuuluvia resursseja. (esim. Nikander 2000, 2010.) Kategorisoinnissa käytetään kulttuurisesti yhteisesti jaettuja tunnuspiirteitä ja merkityksiä. Keskustelusta löytyikin runsaasti katumuksen sekä kiellettyjen ja vaikeiden tunteiden tunnustamisen lisäksi pohdintaa siitä, millainen on (hyvä) äiti ja mitä (hyvä) äiti tekee. Niin hyvänä kuin huonona pidetty äitiys rakentuu aineistossamme

toiminnan lisäksi myös tunteiden erittelyn kautta - onhan itse katumuskin tunne. Siksi tarkastelemme toiminnan lisäksi myös kategoriasidonnaisia tunteita - mitä (hyvä) äiti tuntee?

Aineistossamme äitiys jakautuu neljään eri kategoriaan, jotka olemme tyypitelleet kuvioon 1: on ideaalityyppinen *hyvä äitiys*, joka näyttäytyy intensiivisen äitiyden ideaalien mukaisena suorittajaäitiytenä, jonka standardit ovat keskustelijoille julmia ja saavuttamattomia (vrt. Lehto & Kaarakainen 2016). Hyvä äitiys on siis ideaalityyppi, jota kohden pyritään, mutta jota keskustelijat eivät koe saavuttavansa. *Riittävän hyvä äitiys* neuvotellaan suhteessa hyvään äitiyteen, mutta hyvän äidin ideaalin saavuttamattomuudesta huolimatta tähän kategoriaan kuuluvat eivät tunnustaudu huonoiksi äideiksi. *Huono äitiys* on puolestaan kategoria, johon kuuluvat kokevat epäonnistuneensa äitiydessä. Näiden lisäksi aineistosta rakentuu myös *ei-äidin* kategoria, jossa korostetaan oman identiteetin irrallisuutta äidin roolista. Tyypittelimme kuvioon 1 näitä kategorioita keskittyen erityisesti siihen, millaisia attribuutteja eri kategoriaan kuulumiseen aineistossa liitetään sekä millainen toiminta ja millaiset tunteet nähdään kullekin kategorialle tyypillisenä.

KUVIO 1 TÄHÄN

Kuvatessaan itseään naiset usein lähestyvät omaa äitiyttään negaation kautta, pohtien sitä, millaisia äitejä he eivät ole. Samalla he tulevat kuvailleeksi *hyvän äidin* kategorian, johon he eivät kuitenkaan koe kuuluvansa. He kuvaavat itsensä äideiksi, mutta eivät kulttuurisen kuvaston mukaisiksi hyviksi äideiksi. Siten *huonon äidin* kategoria tekee sen vastinparin, hyvän äidin, diskursiivisesti läsnäolevaksi:

“...en osaa olla lapsille semmoinen läsnäoleva äiti.” (K58)

”...enkä koskaan alkuaikojen epävarmuudesta päästyäni ollut edes mikään supermamma tai suorittajaäiti.” (K114)

Kuvauksille hyvän äidin kategoriasta, johon kirjoittajat eivät itse koe kuuluvansa, on yhteistä jatkuvan läsnäolon vaatimus. Luonnehdinnat kuten “hiekkalaatikkoäiti” (K58) tai “hengiltä

rakastava ja uhrautuva ällöpussausäiti” (K87) tekevät näkyväksi sen, että kyse on jatkuvasta niin fyysisestä kuin henkisestä ja emotionaalista läsnäolosta.

Hyvän ja huonon äidin kategorian välille jää harmaa alue, jonka olemme nimenneet *riittävän hyvän äidin* kategoriaksi. Tähän kategoriaan itsensä sijoittavat neuvottelevat hyvän äitiyden ihanteiden kanssa, osin myös niitä kyseenalaistaen, ja pohtivat miten paljon täytyy tehdä ollakseen riittävän hyvä äiti. Aineistostamme nousee kuitenkin esiin se, että riittävän hyvän äidin kategoria tulee hyvin lähelle ideaalityypistä hyvän äidin kategoriaa. Täten myös standardit riittävän hyvälle ovat osin saavuttamattomia (vrt. Lehto & Kaarakainen 2016). Riittävän äidin kategoriaan kuulumiseen vaaditaan huomattavan monipuolisten aktiviteettien järjestämistä. Avointa intensiivisen äitiyden ihanteiden kieltämistä ei riittävän hyvän äidin kategoriaan sijoittavien naisten kuvauksissa esiinny. Taustalla vaikuttaa pelko siitä, että ideaaleista luistaminen vahingoittaa lasta:

“Vaikka tein väärän valinnan hankkiessani lapset, nyt ei auta itkut markkinoilla, vaan on yritettävä olla riittävän hyvä äiti. Ja korostan edelleen, etten todellakaan ole mikään suorittaja tai aina hyväntuulinen tai tee mitenkään erityisen paljon juttuja lasten kanssa. Jonkin verran niitä juttuja on mielestäni vain tehtävä, sillä en halua lasten kärsivän valinnoistani.“ (K242)

Osa keskustelijoista kirjoittaa avoimesti myös siitä, etteivät he koe äidin identiteettiään omakseen. Nämä naiset myös kuvaavat sitä, millaisia äitejä he kokevat todellisuudessa olevansa, kun he eivät kykene sijoittamaan itseään äitiyden kategoriaan. He esimerkiksi kirjoittavat katuvansa äitiyttä, koska ovat vasta jälkikäteen tajunneet tarvitsevansa omaa tilaa, nauttivansa hiljaisuudesta ja pitävänsä spontaanista elämästä. Jatkuvan läsnäolon vaatimukselle diskursiiviseksi vastinpariksi rakentuu tarve omalle ajalle ja tilalle:

“Olen jälkikäteen ymmärtänyt että olen henkilö joka tarvitsee ison oman reviirin, paljon omaa aikaa, hiljaisuutta, omia ajatuksia ja lepoa. Lapsiperheessä ei ole mitään noista koskaan riittävästi, ei ainakaan pienten lasten kanssa.” (K87)

Näihin kuvauksiin sisältyy epäsuora oletus siitä, että kirjoittajien itseensä liittämät ominaisuudet, kuten tarve omalle ajalle ja levolle, eivät sovi yhteen äitiyden kanssa. Näin itsensä kuvaavat eivät käytä itsestään sanaa äiti, vaan kuvaavat itseään muunlaisina “henkilöinä” tai “ihmisinä”. Siten ne tekevät läsnäolevaksi äitiyden vastinparin, ei-äitiyden.

Äitiys tekoina ja hyvän lapsuuden tarjoamisena

Riippumatta siitä, asettavatko katuivat naiset itsensä *riittävän hyvän äidin*, *huonon äidin* tai *ei-äidin* identiteettikategoriaan, he ovat hyvin sitoutuneita hyvään äitiyteen kytkeytyviin intensiivisen äitiyden ideaaleihin. Äitiyteen liittyvät velvollisuudet peilautuvat ihanteisiin hyvästä lapsuudesta (ks. esim. Smyth & Craig 2017). Analyysissa huomio kohdistuu äiti-kategoriaan ja lapsiperhearkeen liittyvään tekemiseen, erityisesti verbeihin. Keskustelijat kuvaavat pitkiä listoja asioista, joita heidän on pakko tehdä, koska he ovat äitejä ja koska he haluavat olla hyviä äitejä ja tarjota lapselleen hyvän lapsuuden:

“Tänään olen ollut lasten kanssa luistelemassa, tehnyt heille siellä taitoradan ja ottanut aikaa ja kannustanut, käynyt kirjastossa lasten kanssa lainaamassa heille kirjoja ja lukenut niitä, tanssinut tyttären kanssa samalla kun siivottiin, rakentanut legoja lasten kanssa, leikkinyt rosvoa ja poliisia omien ja naapurin lasten kanssa ja vienyt heitä "vankilaan" kärsimään rangaistusta eli kutitusta sekä ollut eläinarvoitusta saunassa lasten kanssa niin kuin meillä on aina tapana. Ihan tavallinen äiti siis olen. Silti syvällä sisällä minulla on se tunne, että en jaksaisi perhe-elämää.” (K41)

Lapsiperhearkeen kuuluu myös kotitöiden ja lasten kanssa puuhailun lisäksi huomattava määrä ajatus- ja muistikapasiteettia vaativaa metatyötä (Walzer 1998), jonka kuormittavuutta äidit kuvaavat joko epäsuorasti tai suoraan: “...jatkuvaa kognitiivista kuormaa; pitää muistaa lääkärit, harrastukset, pitää jääkaappi täynnä, ostaa seuraavan kauden vaatteet ajoissa, ja ne Wilma-viestit siihen päälle...” (K106). Metatyö on muun muassa tulevien tilanteiden ennakkointia, muistamista ja ajanhallintaa, jonka kautta erilaiset vastuut kasautuvat erityisesti äitien hartioille (emt.).

Hyvään äitiyteen ja lapsuuteen liittyvät vaatimukset voivat olla myös ristiriidassa oman identiteetin kanssa. Äidit kuvaavat esimerkiksi, että ilman lapsiperhearjen pakkoja he “eläisivät

enemmän oman näköistä elämää” (K242). Lapsiperheen elämään kuuluvat normit ja tekeminen voivat olla myös ristiriidassa omien arvojen kanssa, mutta silti ihanteet näyttävät pakottavina:

“Olen äärimmäisen anti-materialistinen henkilö joka haluaisi asua korvessa omat perunat kasvattaen. Nyt joudun asumaan lähiössä ja ostamaan penskoille jatkuvasti uutta. Varsinkin harrastuksiin pitää jatkuvasti ostaa treenitarvikkeita. Minua inhottaa tämä kulutus. Ja lasten synttärät, hyi helvetti sitä krääsän määrää... Pahin on se kun lapset nyt yläasteiässä ovat tajunneet että he eivät ole koskaan "päässeet" matkoille. Mun periaate on se että esim. Lentomatkailu on siviileille täysin turhaa sillä saastuttaa niin paljon.” (K101)

Keskustelussa kuvataan lapsiperhe-elämää, jossa keskeisesti näkyvät sekä hyvän äidin että hyvän lapsuuden ideaalit: hyvä äiti ei ainoastaan “siivoa” ja “laita ruokaa” vaan myös “ottaa aikaa”, “lukee”, “kannustaa” ja “leikkii”. Intensiivisen äitiyden ideaalit heijastuvat aineistoomme: lasten kanssa vietetään aikaa, lapsia kuunnellaan ja heille tarjotaan harrastusmahdollisuuksia, retkiä ja kulttuurikokemuksia (ks. esim. Hays 1996; Pedersen 2016; Smyth & Craig 2017). Äitiyttä katuville äitiydessä on kyse pakkotahtisesta “työstä” ja elämäntavasta, joka on työntäyteistä, sitovaa, kuluttavaa ja uuvuttavaa ja joka vie äidit jaksamisen ääri-rajoiille: “jatkuva vaatimus toimia tukihenkilönä/ravitsijana/viihdyttäjänä/huoltojoukkona etc on niin tappavaa. (...) elämäni on ollut pelkkää selviytymistä jo vuosia.” (K269). Tämä käy ilmi myös ääri-ilmaisista: “järkyttävän uupunut”, “aivan uupunut” tai “pohjaton väsymys”.

Tiiviin ja työteliään lapsiperhearjen vastinpariksi rakentuu tyhjä tila ja toiminnan ja seuran vähäisyys. Kuten identiteettikuvauksissa, joissa he sanovat olevansa “henkilö, joka tarvitsee ison oman reviiirin, paljon omaa aikaa, hiljaisuutta, omia ajatuksia ja lepoa” (K87), he kaipaavat “oikeasti enemmän 'happea' ympärilleen” (K269) sekä rauhaa ja aikaa olla tekemättä mitään: “olen vuosia haaveillut oikeasta vähintään parin kuukauden lomasta jossain korvessa ilman ketään” (K269). Keskustelussa mainitut paikat ilmentävät myös raskaan arjen vastakohtia, kuten “loma”, “korvessa” tai “mökki”, mitä korostetaan myös attribuuteilla, kuten “oikea loma”. Kuvauksissa tekeminen on usein yksinäistä ja omaehtoista, kuten: “haaveilen mökkiviikonlopusta kirjojen kanssa. Mieskin mielellään vain kalastaisi.” (K139).

Lapsiperhearjen toiseksi vastinpariksi rakentuu aika ennen lapsia, johon keskustelijat kaipaavat takaisin ja lapseton elämä, josta he haaveilevat. Lapseton elämä näyttää

pakottomana, mutta myös listoina asioista, joita lapseton voi tehdä omasta halustaan, kuten “lähteä esim ostoksille, elokuviin, teatteriin tai salille” (K242). Lapseton voi myös “vaan elellä” ja tilanteen mukaan “jäädä” tai “lähteä”, “keskittyä” ja “nukkua”:

“...vaan elellä mukavaa hipsteri/dinkku-elämää kaupungissa elämän pienistä asioista nauttien. Käydä keikoilla, kahvilla, puistoissa ystävien kanssa (ovat yli 30 v. lapsettomia, tällaista se kaupungissa nykyään on...), teatterissa, nukkua päiväunia, käydä pienillä spontaaneilla matkoilla... Keskittyä töihin ja parisuhteeseen.” (K106)

“Haluaisin voida jäädä harmaana päivänä vällyjen väliin katsomaan Netflixiä ja syömään jäätelöä. Haluaisin rakastella miehen kanssa keskellä päivää ja nukahtaa päiväunille sylikkään. Haluaisin lähteä useina iltoina viikossa kaupungille tapaamaan ystäviä ym.” (K387)

Lapsivapaasta elämästä siis haaveillaan, mutta leimallista aineistossa on kuitenkin se, että aineiston äidit toimivat tai pyrkivät toimimaan hyvän äidin kategorian edellyttämällä tavalla. He tekevät lapsiperheen arkeen kuuluvia asioita, vaikeivat haluaisi tai jaksaisi. Aineistossa näkyy, että jossain on olemassa äidin arkkityyppi sekä hyvän lapsuuden mittapuu, jonka kaikki tiedostavat ja tunnistavat ja johon suhteessa he omaa toimintaansa arvioivat. Äitiyden työteliäisyyden ja läsnäolon uuvuttavuutta kuvaavista naisista osa ei juuri kyseenalaista näiden ideaalien välttämättömyyttä.

Intensiivisen vanhemmuuden ideaaleihin mukautuminen ja niiden vastustamisen vaikeus on tullut esille myös muissa tutkimuksissa. Australialaisia vanhempia haastatelleet Smyth ja Craig (2017) havaitsivat, että nykyvanhemmat tiedostivat joidenkin ihanteiden olevan itselleen epäedullisia, kuten johtavan vanhempien lapsivapaan ajan vähäisyyteen. Ihanteista joustamista ei kuitenkaan nähty mahdollisena, sillä se olisi voinut riskeerata lapsen tulevaisuuden. Nämä ajatukset heijastavat deteminististä näkemystä vanhempien, erityisesti äidin, valintojen merkityksestä lapsen sosiaalisen, koulutuksellisen ja taloudellisen menestyksen määräytymisessä (esim. Wall 2010).

Aineistossa tulee esille, että katumusta tunnustavat voivat luokitella itsensä riittävän hyviksi äideiksi asettaessaan lapsen ensisijaiseksi ja sivuuttaessaan omat tarpeensa. Ihanteena

näyttäytyy yhä se, että äiti uhrautuu lasten vuoksi. Osa äideistä kuvaa uhrautumisen aiheuttavan kärsimystä: “kaikki otetaan minun selkänahastani, että minä kärsin ja lapset saa eellä suht normaalia elämää” (K125). Kommenteissa heijastuu voimakkaasti myös näkemys siitä, miten lapsi rakentuu nykykulttuurissa viattomaksi ja lapsen suojele vanhemman moraaliseksi velvoitteeksi, jolloin äidin oma onnellisuus asetetaan toissijaiseksi (esim. Read ym. 2012). Kuitenkin “normaalin” lapsuuden ja kehityksen tarjoamiseen vaaditaan huomattavan paljon erilaisia aktiviteetteja, joita äidit eivät haluaisi tehdä. Vanhemmuuden nähdään edellyttävän uhrautumista tehden vanhemmuuden sietämättömän raskaaksi (myös Furedi 2001).

Aineistosta löytyy runsaasti kuvailua siitä, miten äidit ovat omaksuneet riskipuheen sekä siihen liittyvän asiantuntijadiskurssin (kts. esim. Macvarish ym. 2014), jossa korostetaan erityisesti ensimmäisten elinvuosien ja kiintymyssuhteen tärkeyttä lapsen kehitykselle:

“Lasteni onneksi tämä katumus on nostanut päätään vasta näiden ensimmäisten elinvuosien jälkeen, joten he ovat saaneet - toivottavasti - hyvän ja turvallisen kiintymyssuhteen, eikä oma kipuiluni ole päässyt pilaamaan tärkeimpien elinvuosien vuorovaikutusta.” (K294)

Näin lapsen suojele on oikeiden asioiden tekemistä ja kietoutuu omien autenttisten tunteiden peittämiseen, omien toiveiden ja halujen sivuuttamiseen ja siten äitiyden tunnesääntöihin ja tunnyöhön, jota analysoimme tarkemmin seuraavassa luvussa.

Väärin tuntevat äidit

Äitiyden katuminen on muutakin kuin identiteettityötä tai äitiyden konkreettisen tekemisen aiheuttamaa kuormitusta ja uupumusta. Aineistossa kerrotaan paljon äitiyden vaikeista tunteista ja niiden käsittelyn raskaudesta, joista johtuen keskustelijat kertovat katuvansa äitiyttä. Keskustelusta käy ilmi, miten äitiyteen liittyy paljon negatiivisia tunteita, jotka ovat voineet tulla keskustelijoille yllätyksenä. Vaikeaksi koetut tunteet rakentuvat useissa kommenteissa juuri hyvän äidin kategoriaan liitettyjen odotusten sekä eletyn todellisuuden väliselle ristiriidalle. Kuvioon 2 olemme koonneet keskeisempiä tuloksia odotusten ja todellisuuden vastaamattomuudesta äitiyttä katuvien naisten tunnustuksissa.

KUVIO 2 TÄHÄN

Aineistossamme toistuu ajatus siitä, että lapsen syntymään ja perhe-elämään kohdistuu paljon odotuksia onnellisuudesta ja harmoniasta, mutta eletty arki tuntuukin muulta:

“...siitä kuvitelmasta, että ydinperheet ovat niitä onnellisimpia. (...) Olin että perheellistyminen, jes, se tekee onnelliseksi! Vähänpä tiesin. Osasin kyllä odottaa, että lasten kanssa olisi rankkaa, mutta en sitä, että se olisi paskaa. Ja sitten se on kierre: kun on vähän rankkaa ja tunnet homman menevän päin pylyä oikeasti jossain, alat ahdistua siitä, että siitä aiheutuu lapsille traumoja, joita saat surra heidän elämänsä (ja omasi) loppuun saakka ja tämä tuottaa lisää paskaa oloa, jolloin et jaksa entistäkään jne.” (K37)

Odotuksena ei ole pelkästään lasten mukanaan tuoma onnellisuus, vaan ajatus siitä, että ydinperhe muodostaisi onnellisimman mahdollisen tavan elää. Terapeuttisen eetoksen mukaisesti lapsiperhe-elämän voi odottaa olevan “rankkaa”, sillä vaikeuksistaan huolimatta se rakentuu kokonaisuutena mielekkääksi, onnelliseksi ja “vaivan arvoiseksi”. Myös tässä aineistoesimerkissä voi nähdä viitteitä intensiivisen äitiyden ideaaleista ja deterministisestä vanhemmuudesta, sillä väärin tuntemisen pelätään pilaavan lapsen ja aiheuttavan “traumoja”. Kirjoittaja kuvaa toisaalta myös sitä, miten ahdistus mahdollisesta traumojen aiheuttamisesta lisää “paskaa oloa” ja täten lisää lapsiperhe-elämän aiheuttamaa kuormitusta. Tuloksena on “kierre”, josta irtautuminen ei kuitenkaan näytä mahdolliselta.

Aineistossa on myös runsaasti kuvauksia hetkistä, jolloin äidit kokevat tuntevansa väärin. Äitiyden tunnesäännöt rikkoutuvat, kun oikeanlaisiksi ja hyväksyttäviksi mielletyt tunteet eivät tule ollenkaan, tai eivät tule oikeaan aikaan, esimerkiksi lapsen synnyttyä:

“sain lapset ensikertaa syliin synnytyksen jälkeen, en tuntenut mitään, rakkautta tai kiintymystä. Siitä lähtien koitin kasvattaa lapset, ruokkia, huolehtia, välittää, vaikka en tuntenutkaan syvää kiintymystä, pelkästään kammottava syyllisyys, että en tunne niinkuin pitäisi.” (K206)

Syyllisyyden tunne on aineistossa toistuva teema. Liss ym. (2013) mukaan äitien syyllisyyden ja häpeän tunteet ovat sidoksissa ennen kaikkea pelkoon siitä, että tulee arvioiduksi huonona äitinä

muiden toimesta tai ei pysty toteuttamaan omia äitiyteen liittyviä ihanteita. Viitteitä samankaltaisista syistä syyllisyyden taustalla löytyy myös aineistostamme. Lasten ei haluta kärsivän katuvasta äidistä, vaan lapsille halutaan taata “hyvä lapsuus” toteuttamalla hyvää äitiyttä, mikä ilmenee aiemmassa alaluvussa korostettuna äitiyden konkreettisena tekemisenä sekä sitoutumisena intensiivisen äitiyden ideaaleihin. Keskusteluissa syyllisyyden tunteet linkittyvät usein keskustelijoiden kokemuksiin siitä, että he tekevät äitiyttä väärin sekä kokevat väärä tunteita tai oikeanlaisten tunteiden puutetta:

“jättäisin mielelläni kantamatta sen hitonmoisen syyllisyyden taakan, mikä ilmeisesti annettiin toiseen kainaloon samalla kun vauva toiseen. Olisin pärjännyt mainiosti ilman jatkuvaa huonoa omaatuntoa tai huolta siitä, miten lapsi pärjää ja onko hän onnellinen. Nyt ne tunteet alkavat jo hellittää, kun en enää ole vastuussa toisen elämästä, mutta silti koen, että lapsiperheä oti enemmän kuin antoi.” (K114)

Useissa vastauksissa toistuu ajatus siitä, että katumuksen tunne on kielletty, eikä sitä täten voi tai saa tuoda esiin. Äitiyttä katuvien naisten kommentoissa toistui pelko siitä, että vääränlaisiksi koetut tunteet heijastuvat ulospäin ja vaikuttavat lopulta negatiivisesti lapseen. Väärät tunteet tai oikeiden tunteiden puuttuminen rakentuvatkin edelleen huonoksi äitiydeksi ja potentiaalisesti lasta vahingoittavaksi vaaraksi. Äitien tunnustuksista on luettavissa myös se, kuinka he ovat sisäistäneet asiantuntijapuheesta kiintymyssuhdeteoriaan liitetyn tunnesiteen, vanhemman läsnäolon ja ensimmäisten kolmen ikävuoden merkityksen lapsen tulevaa kehitystä määräävänä tekijänä (ks. esim. Macvarish ym. 2014). Naiset kuitenkin kertovat rakastavansa lapsiaan ja vakuuttavat salaavansa katumuksen tunteet lapsiaan suojellakseen: “En jaksa arkea. Teen sen silti, kätken tunteeni” (K87). Täten naiset tekevät myös runsaasti tunnyötä (Hochschild 1979) peittääkseen katumisen tunteet ympärillään olevilta ihmisiltä, erityisesti lapsiltaan.

Äitiyden kulttuurisen kertomuksen mukaan hoivaaminen ja äidin rakkaus tulevat luonnostaan ja äitiys on raskaudesta huolimatta aina lopulta palkitsevaa (kts. Donath 2015a, 2015b). Äitiyttä katuvat kuitenkin rikkovat tämän narratiivin puntaroidessaan omaa äitiyttään, ja jopa kyseenalaistavat valintansa palkitsevuuden:

“olisinpä tiennyt että silti koen elämäni menneen hukkaan” (K110)

“sanon vaan, että en lähtisi tähän uudestaan” (K460)

Äitiyttä katuvat naiset kommentoivat kuinka äitejä ohjeistetaan hakemaan itselleen ammattiapua sekä hyväksymään negatiiviset tunteet ohimenevinä. Samoin kuin Donathin (2015a; 2015b) tutkimuksessa, myös aineistossamme osa äitiyttä katuvista naisista kieltää ajatuksen, jonka mukaan katumus on vain ohimenevä tunne, joka on terapialla ja ammattiavulla taltutettavissa. Täten nämä keskustelijat myös hylkäävät äitiyden tunnesäännön, jonka mukaan lapsen saanut nainen aina väistämättä antautuu äitiydelle ja kasvaa äidin rooliin:

“Minuakin on häirinnyt se, että äiti saa nykyisin olla vain joko väsynyt tai sitten masentunut, jolloin jutellaan neuvolassa, syödään lääkkeitä ja otetaan välillä vähän omaa aikaa ja -simsalabim - myyttinen äitihahmo jaksaa taas jatkaa suorittamista.” (K380)

“uupuneille vanhemmille aina ehdotetaan, että täytyy ottaa omaa aikaa ja järjestää lastenhoitoapua ym., niin se ei ihan oikeasti ratkaise mitään meidän kohdallamme, jotka kaipaamme pysyvästi takaisin aikaan ilman lapsia. (...) Näissä tunteissa ei ole kyse pelkästään väsymyksestä, vaan myös siitä, että lasten myötä koko elämä on muuttunut perustavanlaatuisesti toiseksi eikä paluuta takaisin ole.” (K294)

Väsämyksen voi nähdä olevan, ainakin tiettyyn pisteeseen saakka, osa äitiyden kielteisten tunteiden sallittua kuvastoa (vrt. Jokinen 1996). Terapeuttinen ymmärrys äitiydestä korostaa sitä, että vaikka äitiys on ajoittain kompleksista ja vaikeaa, olennaista on tunnistaa, reflektoida, hallita ja hoitaa vaikeat tunteet, kuten väsymys ja uupumus. Maksimaisen (2010) mukaan terapeuttisen ymmärryksen suurin lupaus piileekin ajatuksessa siitä, että ihmisten väliset sidokset, kuten äiti-lapsi-suhde, voidaan käsitellä ja neuvotella toimiviksi. Aineistossa hyväksytyyn ja väliaikaisen väsämyksen, joka on hoidettavissa keskusteluavulla, lääkityksellä sekä “oman ajan ottamisella” vastinpariksi rakentuu ei-hyväksyty “pysyvä” ja “perustavanlaatuinen” elämänmuutos ja sitä seuraava katumus, jota äitiys on keskustelijoille merkinnyt. Aineistossa äitiyttä katuvat naiset kieltävät tulkinnan katumuksesta väliaikaisena olotilana, ja täten myös terapeuttisen ymmärryksen katumuksesta tilapäisenä tunteena.

Johtopäätökset

Tässä artikkelissa olemme tarkastelleet äitien tunnustuksia äitiyden katumisesta. Analyysissamme katumus kietoutuu lapsiperhearjen pakkoihin ja uuvuttavuuteen sekä siihen, ettei oravanpyörässä voida elää omannäköistä elämää. Katumuksen tunne linkittyy läheisesti myös intensiivisen äitiyden saavuttamattomiin ihanteisiin, joita kohden keskustelijat kuitenkin pyrkivät. Kuten Hays (1996) on kuvannut, intensiivinen äitiys on lapsikeskeistä, jopa siinä määrin että äiti voi kokea menettäneensä autonomiansa. Nämä tulokset ovat samankaltaisia aiemman tutkimuksen kanssa, joka on tuonut esiin miten intensiivisyyteen sitoudutaan silloinkin kun sen havaitaan rajoittavan vanhempien omaa liikkumatilaa ja valinnan mahdollisuuksia (Smyth & Craig 2017; Wall 2010). Samalla katumus kietoutuu myös hyvän äitiyden saavuttamattomien ihanteiden kautta kokemukseen huonoudesta sekä epäonnistuneesta äitiydestä kumpuavaan syyllisyyteen. Aineistossa äidit kuvaavat myös sitä, miten väärin tunteiden peittely ja niistä juontuvan syyllisyyden kanssa kamppailu tekee äitiydestä sietämättömän uuvuttavaa. Aktiivisesta ihanteiden tavoittelusta ja kiellettyjen tunteiden peittämiseen liittyvästä tunnetyöstä huolimatta aineiston äidit epäilevät, onnistuvatko he tarjoamaan lapsilleen hyvän lapsuuden ja turvallisen kiintymyssuhteen. Intensiivisen äitiyden ihanteita tai lapsikeskeisyyttä ei kuitenkaan haasteta, vaan ne näyttävät naisia pakottavina. Intensiivistä äitiyttä toteutetaan osittain lapselle aiheutuvien riskien minimoimiseksi (esim. Macvarish ym. 2014).

Onkin mahdollista kysyä, miksi intensiivisen äitiyden ideaalit tai negatiivisten tunteiden hallinta ovat aineistomme valossa niin pakottavia? Tämä liittyy myös laajempaan kysymykseen siitä, miksi intensiivinen äitiys ja lasten kasvatukseen liittyvä riskitietoisuus (ks. myös Kaarakainen & Lehto 2018) ovat vahvoja trendejä erityisesti nyt, 2010-luvun lähetessä loppuaan? Näemme tulostemme heijastelevan vahvasti determinististä vanhemmuuskäsitystä ja pyrkimyksiä erilaisten riskien hallintaan. Aiempi vanhemmuuden kulttuurinen tutkimus (mm. Lee ym. 2014) on korostanut, miten vanhempia pidetään aiempaa enemmän vastuussa lastensa taloudellisesta, sosiaalisesta ja koulutuksellisesta tulevaisuudesta. Se, mitä aiemmin pidettiin biologisena tai huonosta onnesta johtuvana kohtalona (kuten sairaudet), käsitetään nyt hallittaviksi ja vältettäviksi riskeiksi. Vastuullisen vanhemmuuden merkitys on korostunut myös uusliberaalin politiikan ja riskien yksilöllistymisen myötä. Uusliberaalin yhteiskunnan ihannekansalaisuus edellyttää elämänhallintaa, siis yksilöltä kykyä ennakoita ja hallita riskejä, sopeutua muuttuviin

tilanteisiin ja kestää vastoinkäymisiä nopeasti muuttuvassa ja vaikeasti hallittavassa maailmassa. Näihin kehityskulkuihin peilaten intensiivisen äitiyden ihanteiden omaksumisen voi yksilötasolla nähdä olevan ymmärrettävä reagoititapa tilanteeseen, jossa yhteiskunnalliset kehityskulut muuttuvat yhä vaikeammin ennakoitaviksi. Toisaalta uudet digiteknologiat mahdollistavat esimerkiksi lapsen monitoroinnin sekä kasvatukseen liittyvien ohjeiden saatavuuden sekä valtavan kirjjon tavoilla, jotka eivät vielä kymmenen vuotta sitten olleet edes mahdollisia. Nykyisessä vanhemmuuskulttuurissa kyse ei ole kuitenkaan pelkästään siitä, että lapsia tulisi suojella ympäristön riskeiltä. Sen sijaan vanhemmat itse ovat lapsen elämän suurimpia riskejä (ks. myös Lee ym. 2014). Tuloksistamme on luettavissa runsaasti “huonoon” äitiyteen liittyviä pelkoja. Jos äiti ei nauti äidin roolista, jo sen epäilläään vahingoittavan lasta. Samankaltaisesti analyysissämme intensiivisen äitiyden ja hyvän lapsuuden ideaalien tavoittamattomuus sekä äitiyden kielletyt tunteet rakentuvat syyllisyyttä aiheuttavaksi huonoksi äitiydeksi, johon kietoutuu pelko haitan aiheuttamisesta lapselle. Kiinnostavaa on kuitenkin se, etteivät tunnustavat äidit tarjoa konkreettisia esimerkkejä siitä, ovatko he todella aiheuttaneet haittaa tai mielipahaa kohteelle (lapselle) asioissa, joista he tuntevat syyllisyyttä (myös Elvin-Nowak 1999). Äitien pelot ovat jokseenkin epämääräisiä ja vaikeasti sanallistettavia, siis affektiivisia.

Mahdollista on myös kysyä, pakottaako intensiivinen äitiys ja riskien hallinta kaikkia vanhempia? Jo yli 20 vuotta sitten Hays (1996) kuvasi miten intensiivisen äitiyden ideaalit näyttäytyvät vahvan keskiluokkaisina ja täten erityisesti keskiluokkaisia äitejä pakottavina. Tämän aineiston tulkinnalle oman haasteensa asettaa se, että emme tiedä tarkemmin keskustelijoiden taustoja, kuten esimerkiksi ikää, asuinpaikkaa tai yhteiskuntaluokkaa. Aiempi tutkimus äitiyttä koskevista keskustelupalstoista on osoittanut, että palstoille kirjoittavat erityisesti keskiluokkaisesta taustasta olevat naiset (Jensen 2013; Pedersen & Lupton 2018; Pedersen 2016). Aineistostamme löytyy myös viitteitä siitä, että monet aineistomme naisista ovat keskiluokkaisia. Aineistossa puhutaan esimerkiksi kiintymyssuhteen muodostamisesta sekä lapsen kehityksestä tavoilla, jotka heijastavat erityisesti keskiluokkaista, asiantuntijavetoista kasvatustietoa (esim. Hays 1996). Aineistossa käsitellään esimerkiksi työuran ja “oman elämän” tärkeyttä tavoilla, joiden voidaan nähdä ilmentävän keskiluokkaisia ihanteita (ks. Kelhä 2008). Toisaalta intensiivisen äitiyden ihanteet eivät automaattisesti ole vain keskiluokkaisten naisten omaksumia: myös matalamman koulutuksen ja pienemmät tulot omaavat äidit voivat olla yhtä sitoutuneita ideaaleihin, vaikka resursseja niiden toteuttamiseen olisi vähemmän (mm. Smyth & Craig 2017).

Myös työttömien äitien on havaittu tukeutuvan intensiivisen äitiyden ihanteisiin vastarintana stereotyyppisille sosiaalityöelävistä ongelma-aiheista (McCormack 2005).

Analyysiimme pohjautuen esitämme myös, että terapeutin diskurssi säätelee äitiyden tunteiden ilmaisua ja ymmärrystä. Terapeutin ymmärryksen kehyksen kautta voimme paremmin ymmärtää äitiyden kiellettyjen tunteiden ilmaisun vaikeutta, rajoja sekä sitä, miten äitiyden katumus asettuu hyväksytyjen, negatiivisten tunteiden rajojen ulkopuolelle kielletyksi tunteeksi. Terapeutin ymmärrys äitiydestä sekä siihen linkittyvä vaikeiden tunteiden patologisointi hankaloittaa äitiyden epäsovinnaisen tunteiden ilmaisua muina kuin tilapäisinä ja voitettavina. Äitiyden terapeutin ymmärryksen viitekehyksessä kielletyt tunteet, kuten katumus, rakentuvat väliaikaisiksi, sillä terapeutin ymmärryksen mukaisesti vaikeat, kielletyt tunteet ovat lopulta aina käsiteltävissä, neuvoteltavissa ja korjattavissa. Terapeutin ymmärrys jättääkin lopulta vain vähän tilaa kielletyksi miellettyjen tunteiden hyväksynnälle osana äitiyttä (kts. Illouz 2008). Aineistomme naiset kuitenkin kieltäytyvät äitiyden terapeutista ymmärryksestä, jonka kehyksessä äitiys rakentuu lopulta väliaikaisten vaikeuksien jälkeen aina sisällöllisesti tyydyttäväksi: äitiyden katumus ei ole heille väliaikaista väsymystä, vaan pysyvä identiteetti ja itselle sopimaton rooli. Kuten Donathin (2015a; 2015b; 2017) tutkimuksessa, tässäkin aineistossa kaikki eivät koskaan tule sinuiksi äidin roolin kanssa, eikä äitiydestä tule osa omaa identiteettiä.

Niin intensiivisen äitiyden ihanteisiin, riskitietoisuuteen kuin terapeutin ymmärrykseen äitiydestä kuuluu läheisesti yksilökeskeisyys. Siten vaikeudet äitiyden ideaalien saavuttamisessa rakentuvat vain ja ainoastaan äidin henkilökohtaiseksi epäonnistumiseksi (ks. Wall 2010; Macvarish ym. 2014). Samoin asiantuntijapuheen muodostamia hyvän äitiyden ideaaleja ja merkitystä lapsen tulevaisuudelle on yksittäisten äitien vaikea haastaa (Budds ym. 2017; Smyth & Craig 2017.) Samankaltaisesti tässä aineistossa äidit eivät kyseenalaista hyvän äitiyden ideaaleja ja kokevat syyllisyyttä siitä, etteivät jaksaa ja halua(isi) toimia äidin roolin odotusten mukaisesti ja yrittäessäänkään eivät koe täyttävänsä kaikkia kriteerejä. Riittävän hyvään äitiyteen pyrkivät pohtivat, minkä verran on riittävästi, mutta "riman laskeminen" ei säästänyt äitiyden negatiivisilta tunteilta, kuten uupumukselta, syyllisyydeltä tai katumukselta. Hiljaisuus äitien kokemien ambivalenttien tunteiden ympärillä sekä kiellettyjen tunteiden, kuten katumuksen, patologisointi ohjaa ajatteluaamme kohti yksilöä ja hänen parantamistaan heikentäen mahdollisuuksia nähdä vanhemmuuden, äitiyden ja lapsuuden ihanteet sosiaalisesti rakentuneina ja siten haastettavina.

Tutkimuksessa käytetty anonyymi keskustelupalsta-aineisto sisälsi rikkaita ja monipuolisia kuvauksia arjen kokemisesta ja äitiyden kielletyistä tunteista. Verkkoetnografia ja keskustelupalsta-aineistot tarjoavatkin kiinnostavia mahdollisuuksia myös muiden äitiyden ja vanhemmuuden kiellettyjen tunteiden sekä muiden vaikeasti lähestyttävien, piilossa olevien ilmiöiden tutkimukselle. Toisaalta keskustelupalsta-aineisto tuo myös esiin äitiyden vahvoja normatiivisuuksia sekä kiellettyjen tunteiden ilmaisun rajoja. Myös anonyymit äitiyttä koskevat keskustelupalstat muodostavat sosiaalisen kontekstin, jossa katumuksen esilletuomista patologisoidaan ja pidetään ei-hyväksyttynä. Äitiyden katumusta on tutkittu vasta varsin vähän, ja toivommekin tulevaisuudessa näkevämme lisää tutkimuksellisia puheenvuoroja aiheeseen liittyen. Jatkotutkimusaiheena olemme kiinnostuneita erityisesti siitä, miten katumusta ilmaiseviin äiteihin suhtaudutaan paitsi virtuaalisissa niin myös institutionaalisissa tiloissa, esimerkiksi neuvolassa tai perheterapeuttien vastaanotoilla.

Kirjallisuus

- Berg, Kristiina. 2008. *Äitiys kulttuurisina odotuksina*. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 48. Helsinki: Väestöliitto.
- Budds, Kirsty, Margaret K. Hogg, Emma N. Banister & Mandy Dixon. 2017. "Parenting agendas: an empirical study of intensive mothering and infant cognitive development." *The Sociological Review* 65:2, 336-352
- Donath, Orna. 2015a. "Regretting motherhood: a sociopolitical analysis." *Signs: Journal of Women in Culture and Society* 40:2, 343-367.
- Donath, Orna. 2015b. "Choosing motherhood? Agency and regret within reproduction and mothering retrospective accounts." *Women's Studies International Forum* 53, 200-209.
- Donath, Orna. 2017. *Regretting Motherhood: A Study*. Berkeley: North Atlantic Books.
- Elvin-Nowak, Ylva. 1999. "The meaning of guilt: A phenomenological description of employed mothers' experiences of guilt." *Scandinavian journal of psychology* 40:1, 73-83.
- Furedi, Frank. 2001. *Paranoid parenting*. London: Penguin.

- Hays, Sharon. 1996. *The Cultural Contradictions of Motherhood*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Hochschild, Arlie Russell. 1979. "Emotion work, feeling rules, and social structure." *American journal of sociology* 85:3, 551-575.
- Illouz, Eva. 2008. *Saving the modern soul: Therapy, emotions, and the culture of self-help*. Berkeley: University of California Press.
- Jensen, Tracey. 2013. "'Mumsnetiquette': Online affect within parenting culture." Teoksessa *Privilege, agency and affect, toim. Claire Maxwell & Peter Aggleton*. Lontoo: Palgrave Macmillan, 127-145.
- Jokinen, Eeva. 1996. *Väsinyt äiti. Äitiyden omaelämäkerrallisia esityksiä*. Helsinki: Gaudeamus.
- Juhila, Kirsi. 2012. "Ongelmat, niiden selittäminen ja kategoriat." Teoksessa *Kategoriat, kulttuuri & moraalit. Johdatus kategoria-analyysiin*, toim. Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suominen. Tampere: Vastapaino, 131-174.
- Järviluoma, Helmi & Irene Roivainen. 1997. "Jäsenkategorisoinnin analyysi kulttuurisena metodina." *Sosiologia* 34:1, 15-25.
- Kaarakainen, Suvi-Sadetta & Lehto, Mari. 2018. Lähisuhdeväkivaltaa ja muita kertomuksia – Äitien älylaitteiden käyttö mediajulkisuudessa. *Widerscreen* 3/2018.
- Kelhä, Minna. 2008. Äitiys, luokka ja ikä. Teoksessa *Yhteiskuntaluokka ja sukupuoli*, toim. Tarja Tolonen. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto ja Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 83, 82-100.
- Keski-Petäjä, Miina. 2015. Kielletty aborttihalu: Potilaskertomukset abortin sosiaalishistoriallisen tarkastelun pohjana. Teoksessa Antti Häkkinen ja Mikko Salasuo (toim.) *Salattu, hävetty, vaiettu. Miten tutkia piilossa olevia ilmiöitä*. Helsinki: Vastapaino.
- Lee, E., Bristow, J., Faircloth, C., & Macvarish, J. (2014). *Parenting culture studies*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Lehto, Mari & Suvi Sadetta Kaarakainen. 2016. "Epäonnistunut sodanjulistus ja pullantuoksuiset äidit. Hyvä äitiys Äitien Sota-tv-sarjassa." *Kasvatus & Aika* 10:1, 87-99.
- Liss, Miriam, Holly H. Schiffrin & Kathryn M. Rizzo. 2013. "Maternal guilt and shame: The role of self-discrepancy and fear of negative evaluation." *Journal of Child and Family Studies* 22:8, 1112-1119.

- Lupton, Deborah A. 2011. “‘The best thing for the baby’: Mothers’ concepts and experiences related to promoting their infants’ health and development.” *Health, Risk & Society*, 13:7-8, 637–651.
- McCormack, Karen. 2005. “Stratified reproduction and poor women’s resistance.” *Gender & Society* 19, 660-679
- Macvarish, Jan, Ellie Lee & Pam Lowe. 2014. “The first three years movement and the infant brain: a review of critiques.” *Sociology Compass* 8:6, 792-804.
- Maksimainen, Jaana. 2010. *Parisuhde ja ero. Sosiologinen analyysi terapeutisesta ymmärryksestä*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Miller, Tina. 2005. *Making sense of motherhood: A narrative approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nikander Pirjo. 2000. “Old’ vs. ‘Little Girl’: A Discursive Approach to Age Categorisation and Morality.” *Journal of Aging Studies* 14:4:, 335-358.
- Nikander, Pirjo. 2010. “Jäsenkategoria-analyysi ja haastattelun kulttuuriset järjestykset.” Teoksessa *Haastattelun analyysi*, toim. Pirjo Nikander, Matti Hyvärinen & Johanna Ruusuvoori. Tampere: Vastapaino, 242-268.
- Paasonen, Susanna. 2007. “Olen sairas ja kieroutunut – Internetin tunnustukselliset tarinat.” Teoksessa *Tunnustus ja todistus. Näkökulmia kahteen elämän esittämisen tapaan*, toim. Heikki Kujansivu & Laura Saarenmaa. Helsinki: Gaudeamus, 201-219.
- Pedersen, Sarah & Lupton, Deborah. 2018. “‘What are you feeling right now?’ Communities of maternal feeling on Mumsnet”. *Emotion, Space and Society* 26, 57-63.
- Pedersen, Sarah. 2016. “The Good, the Bad and the ‘Good enough’ Mother on the UK parenting Forum Mumsnet”. *Women studies International Forum* 59, 32-38.
- Read, Donna MY, Judith Crockett & Robyn Mason. 2012. “It was a horrible shock”: The experience of motherhood and women's family size preferences." *Women's Studies International Forum* 25:1, 12-21.
- Rizzo, Kathryn M., Holly H. Schiffrin & Miriam Liss. 2013. “Insight into the parenthood paradox: Mental health outcomes of intensive mothering.” *Journal of Child and Family Studies* 22:5, 614-620.
- Shirani, Fiona, Karen Henwood & Carrie Coltart. 2012. "Meeting the challenges of

- intensive parenting culture: Gender, risk management and the moral parent." *Sociology* 46:1, 25-40.
- Sevón, Eija. 2009. *Maternal Responsibility and Changing Relationality at the Beginning of Motherhood*. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 365.
- Shelton, Nikki & Sally Johnson. 2006. "“I think motherhood for me was a bit like a double-edged sword’: the narratives of older mothers”. *Journal of community & applied social psychology* 16:4, 316-330.
- Smyth, Ciara & Lyn Craig. 2017. "Conforming to intensive parenting ideals: Willingness, reluctance and social context." *Families, Relationships and Societies* 6:1, 107-124.
- Wall, Glenda. 2010. "Mothers' experiences with intensive parenting and brain development discourse." *Women's Studies International Forum* 33:3, 253-263.
- Walzer, Susan. 1998. *Thinking about the baby: Gender and transitions into parenthood*. Philadelphia: Temple University Press.